

RIGPA

Nieuwsbrief van de stichting Rigpa

postbus 17.233

1001 JE Amsterdam

tel. 020 - 623.8022

Colophon

De Rigpa Nieuwsbrief verschijnt drie keer per jaar. Een abonnement kost f 25,- per kalenderjaar. Bij opgave na 1 juli bedragen de abonnementskosten voor het lopende jaar f 12,50. Het opzeggen van een abonnement dient te geschieden vóór 1 januari van het nieuwe jaar!

Het redactieadres is:

Stichting Rigpa
postbus 17233
1001 JE Amsterdam.

De redactie bestaat uit Jolanthe Beretty, Mark Matthijssen, Hans Sleetboom, Nynke Valk, Katja Vos en Eric Soyeux (eindredactie). Medewerkers: Aat van Selm (computer lay-out), Jos Tieman (mailing), Xandra Reelick (transcriptie).

Redactioneel

Allereerst wensen wij alle lezers een gelukkig Tibetaans nieuwjaar. Op 22 februari begon het jaar van de water vogel, 2120. Met de aankoop van het nieuwe centrum is het jaar voorspoedig begonnen.

In de vorige nieuwsbrief is per ongeluk het stuk van Willem Bode over het gebruik van de Engelse taal weggefallen. Hiervoor onze excuses! Het betreffende stuk staat met reacties van de redactie en van Ada de Boer in deze nieuwsbrief.

De intentie van de redactie is om af en toe een interview met een sanghalid te plaatsen. Dit om eens een keer te horen van mensen hoe zij in de Dharma staan, hoe zij deze in het dagelijks leven ervaren en er mee omgaan. Doordat wij dit niet aangekondigd hadden was het misschien-een-beetje-lang-uitgefallen interview met Cornelis Schenk, in de vorige nieuwsbrief, voor sommigen een verrassing.

Een groot gedeelte van deze uitgave is gewijd aan Dilgo Khyentse Rinpoche en zijn crematie in Bhutan. Het verslag van de crematie uit het Bhutanese Nieuwsblad "Kuensel" geeft een goed beeld van de zeer traditionele Bhutanese cultuur.

Verder in deze nieuwsbrief o.a. verslagen van de retraite in Kirchheim en de retraite in Wamel, en een stukje over het nieuwe centrum in Amsterdam.

MANJUSHRI

Zoals je ziet heeft deze nieuwsbrief een ander uiterlijk gekregen. De redactie heeft besloten om de komende tijd de voorkant van de nieuwsbrief te illustreren met een boeddhafiguur en er tevens iets over te vertellen.

Er zijn ontelbaar veel verschillende boeddhavormen in het tantrisch Boeddhisme en er zijn ook vele manieren waarop ze ingedeeld worden. De reden hiervoor is dat het absolute, het Dharmakaya, voorbij vormen is. Het Dharmakaya manifesteert zich echter in oneindig veel vormen; in elke vorm die aanspreekt of van toepassing is om op dat moment wezens te helpen.

Eén van de manieren waarop verlichte manifestaties worden ingedeeld is de indeling in vredige, toornige en vreugdevolle vormen. Al deze vormen, die de uitdrukking zijn van je boeddhanatuur, worden in het tantrisch Boeddhisme gebruikt om een pure visie te ontwikkelen. Je visualiseert jezelf als een Boeddha in een volkomen zuivere omgeving, vol van verlichte kwaliteiten. In deze toestand worden emoties die wij doorgaans als negatief zien, ervaren als zuiver vanaf het begin, als expressies van je boeddhanatuur.

Vredige Boeddha's hebben, zoals hun naam al zegt, een vredige uitdrukking en worden gebruikt voor de transformatie van onwetendheid. Toornige Boeddha's zien er afschrikwekkend uit en zijn er voor de transformatie van agressie. Vreugdige Boeddha's, Boeddha's die in vereniging zijn, transformeren wellust.

De meest gangbare manier om boeddhavormen in te delen is de indeling in de zogenaamde vijf (soms zes) boeddhafamilies: de Vajra (diamant) familie, verbonden met het element water, transformeert agressie in spiegelende wijsheid; de Ratna (juweel) familie, verbonden met het element aarde, transformeert gehechtheid in wijsheid van gelijkmoedigheid; de Padma (lotus) familie, verbonden met het element vuur, transformeert wellust in al-onderscheidende wijsheid; de Karma (actie) familie, verbonden met het element lucht, transformeert afgunst in alles-volbrengende wijsheid en de boeddhafamilie, verbonden met het element ruimte, transformeert onwetendheid in wijsheid van Ultieme werkelijkheid. De indeling in de vijf boeddhafamilies is ook gerelateerd aan het Lichaam, de Spraak, de Geest, de Kwaliteit en de Aktiviteit van de Boeddha's.

Manjushri, de Boeddha die op de voorkant van deze Nieuwsbrief is afgebeeld, is de Boeddha van Wijs-

heid. Hij heet "Manju": "zacht", omdat hij zich bevrijd heeft van alle hardheid (verduisteringen) en "shri": "glorieuze" omdat hij alle verlichte kwaliteiten verworven heeft. Hij is de manifestatie van het Lichaam van alle Boeddha's en vormt vaak een drieliuk met Vajrapani en Avalokiteshvara die respectievelijk de belichaming zijn van de Geest (de kracht) en de Spraak (het mededogen) van alle Boeddha's.

Er zijn verschillende vormen van Manjushri. De meest gangbare vorm van Manjushri is oranje, maar er is ook een witte Manjushri. De vredige Manjushri wordt in principe nooit in vereniging afgebeeld. Sommigen zeggen dat de reden hiervoor is dat hij zo wijs is dat hij geen consort nodig heeft (in yab-yum vormen van Boeddha's staat de vrouw voor wijsheid en de man voor compassie). Waarschijnlijk is dit idee vooral onder monniken gangbaar. Saraswati, de godin der kunsten, wordt wel eens de metgezel van Manjushri genoemd. Er zijn ook een aantal toornige vormen van Manjushri zoals Yamantaka en Vajrabhairava. Deze zijn meestal wel in yab-yum. Volgens de "Manjushri Nama Samgiti Sutra", Het Reciteren van de Namen van Manjushri, heb je zes vormen van Manjushri verbonden met de zes boeddhafamilies: Vajratiksna (scherp als diamant, lotusfamilie), Duhkaccheda (het afsnijden van lijden, diamantfamilie), Prajnajnanamurti (belichaming van inzicht-wijsheid, boeddhafamilie), Jnanakaya (lichaam van kennis, actiefamilie), Vagisvara (heer van de spraak, juweelfamilie) en Arapacana (Manjushri met de vijf lettergrepen, Bodhicittavajrafamilie).

Verder is er o.a. de Simhanada Manjushri die op een leeuw gezeten is, Manjughosa (zachte stem) die weleens staand wordt afgebeeld, zwarte Manjushri (Kala Manjushri) die op zijn linker knie leunt, Dharmadhatuvagisvara; geel met vier hoofden en acht armen en een gevolg van 219 godheden en Nama-samgiti Manjushri, wit met twaalf armen.

Manjushri is de leider van alle bodhisattva's en zijn beoefening wordt vooral gedaan om onwetendheid te verwijderen en intelligentie te ontwikkelen. Hij houdt een zwaard in zijn rechterhand. Dit zwaard snijdt aan twee kanten en vlamt met het vuur van wijsheid. Het snijdt dwars door verwarring en dualiteit heen om de staat van wijsheid te onthullen die gesymboliseerd wordt door de sutra van de perfectie van wijsheid (Prajnaparamita Sutra). Deze ligt op de lotusbloem die naast het oor van Manjushri bloeit. Met zijn rechterhand houdt Manjushri de stengel van deze lotus bij zijn hart vast.

Het zwaard van Manjushri geeft hem ondanks het feit dat hij een vredige boeddhavorm is, een strijdbaar aspect. Één van de leringen die via Manjushri tot ons gekomen is, is dan ook "De kunst van het verlichte strijden, het scherpe wiel van zwaarden",

waarin de slimme trucs van het ego en zijn emoties op strategische wijze worden ontmanteld, zodat liefde en mededogen zich voortdurend kunnen ontwikkelen.

Santideva

Een ander onderricht wat van Manjushri afkomstig is, is de bekende "Gids voor het leiden van het leven van een bodhi-sattva", de Bodhicaryavatara, die de Mahasiddha Santideva in een staat van vervoering zwevend in de lucht voor een bijeenkomst van monniken die hem wilden testen, onderwees.

In de Tibetaanse kloosterordes wordt de beoefening van Manjushri veelvuldig gedaan om de geest te scherpen voor het filosofisch debateren. Dit wil niet zeggen dat de beoefening van Manjushri enkel is weggelegd voor degenen die veel intellectueel werk verrichten; de beoefening van Manjushri kan een grote hulp zijn om je begrip van het onderricht te vergroten en om je 'last but not least' inzicht te geven in de introductie van de natuur van de geest en zodoende om de "View", het Zicht te verkrijgen.

In het Tibetaans Boeddhisme worden bepaalde incarnatielijnen in het bijzonder in verband gebracht met Manjushri. Net zoals de Dalai Lama's in de regel als emanaties van Chenrezig/Avalokiteshvara worden gezien, beschouwt men incarnaties van de Khyentse-lijn zoals Jamyang Khyentse Chökyi Lodrö, Dilgo Khyentse Rinpoche en Dzongsar Khyentse Rinpoche als emanaties van Manjushri. Dit geldt ook voor Z.H. Sakya Trizin, het hoofd van de Sakya school. De Gelugpa school, evenals eertijds de Kadampa's, beschouwen Manjushri als de boeddhavorm waarvan de belangrijkste leringen komen. Je Tsongkhapa, de stichter van deze orde, wordt dan ook als een emanatie van Manjushri gezien.

Eric Soyeux

DILGO KHYENTSE RINPOCHE

Uit: "The Tibetan book of living and dying"

Dilgo Khyentse Rinpoche in Bodhgaya unter dem Bodhi-Baum

Op vrijdag 27 september 1991 verliet mijn grote meester Dilgo Khyentse Rinpoche, in Thimpu, Bhutan, zijn lichaam. Hij was twee-en-tachtig jaar oud en had zijn hele leven in dienst gesteld van alle wezens. Wie van degenen die hem ontmoet hebben zal hem ooit vergeten? Hij was een man als een enorme, stralende berg. Zijn uitstraling zou overweldigend geweest zijn, als er niet altijd de diepste kalmte en vriendelijkheid van hem waren uitgegaan; een rijke, natuurlijke humor en zulk een vrede en gelukzaligheid die de tekens van uiteindelijke realisatie zijn. Voor mij en voor vele anderen was hij een leraar met dezelfde realisatie, betekenis en grootte als Milarepa, Longchenpa, Padmasambhava, zelfs de historische Boeddha zelf. Toen hij stierf was het alsof de zon de hemel verlaten had, de wereld duister achterlatend, en een heel glorieus tijdperk van Tibetaanse spiritualiteit was aan haar eind gekomen. Wat de toekomst ons ook zal brengen, ik weet zeker dat niemand van ons ooit weer zo iemand als Dilgo Khyentse Rinpoche zal ontmoeten. Ik geloof, dat als je hem één keer gezien hebt, al was het maar voor een ogenblik, dit een zaadje voor bevrijding in je heeft gelegd dat nooit vernietigd zal worden, en op een dag geheel tot bloei zal komen.

Er waren veel verbazingwekkende tekens voor en tijdens Dilgo Khyentse Rinpoche's dood die getuigden van zijn grootheid, maar wat het meeste indruk op me maakte, gebeurde op meer dan 6000 km daar vandaan, in Zuid-Frankrijk, in Lerab Ling, de plaats die gewijd zal worden aan het creëren van een retraitecentrum dat Dilgo Khyentse Rinpoche's zegen heeft. Laat een van mijn studenten, die in dit centrum woont en werkt, je vertellen wat er gebeurde:

Die ochtend bleef het langer donker dan gewoonlijk, en het eerste teken van het ochtendgloren was een dieprode streep aan de verre horizon. We gingen naar de stad; en terwijl we het hoogste punt van onze weg naderden, kwam de tent met het altaar, daar waar de toekomstige tempel zal komen, in zicht op de top van de heuvel aan onze rechter hand. Plotseling drong een scherpe straal zonlicht door het half-donker welke direct op de witte altaar-tent viel en die hem intens deed blinken in de vroege ochtend. We reden door, en toen we bij de afslag kwamen die ons naar de stad zou brengen, keken we in een impuls om naar de tent. Het was licht nu. We waren totaal verbaasd. Een stralende regenboog strekte zich over de hele vallei, met kleuren zo helder en levend, dat het was alsof we hem zouden kunnen aanraken. Van de horizon aan onze linker zijde, welfde hij over de hemel. Het mysterieuze was, dat er geen drupje regen te bekennen viel - er was alleen de regenboog zelf, levend en stralend aan de uitgestrekte, lege hemel. Pas 's avonds hoorden we dat dit de dag was waarop Dilgo Khyentse Rinpoche overleden was in Bhutan. We waren er allemaal zeker van dat de regenboog een teken was van zijn zegen die over ons en Lerab Ling neerdaalde.

Toen de Boeddha stervende was in een bosgrot in Kushinagara, omringd door vijfhonderd van zijn leerlingen, zei hij hun, terwijl hij zijn laatste adem uitblies: "Het ligt in de natuur van alle dingen die een vorm aannemen, om ook weer op te lossen. Streef er met je hele wezen naar vervolmaking te bereiken." Na het heengaan van Dilgo Khyentse Rinpoche moest ik vaak aan deze woorden denken. Is er een onderricht over vergankelijkheid dat veelzeggender is dan het overlijden van een supreme leraar, één die het centrum van de wereld zelf leek te zijn? Het maakte dat ieder van ons die hem kende en zijn leerling was, zich alleen voelde, teruggeworpen op zichzelf. Het is nu aan ons allen om door te gaan en te proberen zo goed als we kunnen de traditie te belichamen die hij zo indrukwekkend vertegenwoordigde. Het is aan ons te doen wat Boeddha's leerlingen deden toen ze alleen achterbleven in de wereld zonder zijn uitstraling: "Met ons hele wezen streven naar het bereiken van perfectie." Ik heb het gevoel dat die regenboog die zich welfde

over de ochtendhemel in Frankrijk en over de vallei van Lerab Ling, een teken is dat Dilgo Khyentse Rinpoche de hele wereld zegent en zal blijven zegenen. Bevrijd van zijn lichaam leeft hij nu in de ongeconditioneerde tijdeloze pracht van het Dharmakaya, met de kracht, die allen die verlichting bereikt hebben bezitten om te helpen voorbij alle grenzen van tijd of ruimte. Geloof in het niveau wat hij bereikt heeft en roep hem aan met heel je hart, en je zult merken dat hij direct bij je is. Hoe kan hij, die alle wezens liefhad met zo'n volmaakte liefde, ons ooit verlaten? En waar zou hij, die één met alles was geworden, heen gaan?

Wat hadden we een geluk, dat een leraar zoals hij, die alles belichaamde wat de Tibetaanse traditie was, gedurende dertig jaar na de val van Tibet bij ons was, en les gaf in de Himalaya's, in India, in Europa, in Azië en in de Verenigde Staten. Wat hebben we een geluk dat we honderden uren cassettes met zijn stem en zijn onderricht hebben, heel veel video's die iets overbrengen van de glorie van zijn aanwezigheid, vertalingen in het Engels en andere talen van enkele van de rijke uitdrukkingen van zijn wijsheidsgeest. Ik denk in het bijzonder aan het onderricht dat hij in het laatste jaar van zijn leven in het Zuiden van Frankrijk in de buurt van Grenoble gaf, toen hij, uitkijkend over de vallei en de bergen, in een omgeving van bijna Tibetaanse wijsheid, de overdracht verzekerde van het belangrijkste Dzogchen onderricht aan vijftienhonderd studenten, waaronder, en dit verheugde me bijzonder, studenten van mij van over de hele wereld. Een aantal van de leraren die aanwezig waren, hadden het gevoel dat Dilgo Khyentse Rinpoche door deze daad, in het laatste jaar van zijn leven, definitief zijn goedkeuring gaf aan de komst van dit onderricht naar het Westen, en dat hij de erkenning ervan zegende met de gebundelde kracht van mensenlevens van meditatie. Wat mijzelf betreft, ik voelde met verbaasde dankbaarheid, dat hij ook zijn zegen gaf aan alles wat ik gedurende de jaren voor het onderricht in het Westen geprobeerd had te doen.

Duizenden boeddhisten gezegend door Dilgo Khyentse Rinpoche's uitvaartceremonie.

Onderstaand artikel is overgenomen uit "Kuensel", Het Bhutanese Nationale Nieuwsblad, van zaterdag 7 november 1992.

Afbeelding van Dilgo Khyentse Rinpoche (Thimpu)

In de boeddhistische leer is de dood één van de grootste vormen van menselijk lijden. De dood brengt de boodschap met zich mee, dat er erg weinig tijd op aarde is. Heer Boeddha leerde de wereld dat de vergankelijkheid van het lichamelijke bestaan de sterkste prikkel voor spirituele beoefening is. Het onderricht over vergankelijkheid is een van de belangrijkste in het boeddhisme.

Deze boodschap werd deze week gebracht aan alle boeddhisten bij de gewijde uitvaartceremonie van één van de grootste boeddhistische leraren van de eeuw, Zijne Heiligheid Dilgo Khyentse Rinpoche. Toen de hoogste lama's, toegewijden, leerlingen en pelgrims uit alle hoeken van het gebied van het mahayana boeddhisme in de Paro vallei bijeenkwamen om afscheid te nemen van een geliefde Rinpoche en leraar werd de 'betekenis van vergankelijkheid' zijn laatste les. Toen het stoffelijk over-

schot van Zijne Heiligheid oploste in de staat van licht, was dat een concrete les in de voorbijgaande aard van het fysieke bestaan.

Alle leden van de koninklijke familie namen deel aan de laatste rituelen voor Dilgo Khyentse, die hun hoofd-leraar was. De ceremonie werd bijgewoond door meer dan 50 000 tulku's, lama's, monniken en nonnen, toegewijden en leerlingen, diplomaten en vertegenwoordigers van internationale organisaties en leken-pelgrims uit Bhutan, voor wie boeddhisme altijd een manier van leven is geweest.

De uitvaartceremonie voor ZH Dilgo Khyentse Rinpoche werd op verzoek van Zijne Heiligheid zelf met traditionele luister gehouden in Satsam Chorten in de Paro vallei, met uitzicht op het Taktshang¹ klooster, een van de meest gezegende plaatsen van Guru Rinpoche. De bijeenkomst was georganiseerd op voorspraak van HM de koningin-moeder die zeer gesteld was op ZH Dilgo Khyentse Rinpoche en hem zeer hoogachtte.

In de vroege morgen van de 10e dag van de negende Bhutanese maand, werd de kudung (het stoffelijk overschot) van Zijne Heiligheid Dilgo Khyentse Rinpoche naar de crematie-oven (van klei) geëscorteerd door de koninklijke familie, Shechen Rabjam Rinpoche en familieleden van wijlen Rinpoche. Als speciaal teken van respect presenteerde de koninklijke lijfwacht het geweer voor de kudung van Zijne Heiligheid, toen deze door de rinpoche's en tulku's naar de crematie-oven werd gedragen.

In de uitvaartceremonie bracht de nagedachtenis aan ZH Dilgo Khyentse Rinpoche alle tradities van het Mahayana Boeddhisme bijeen. ZH Je Khenpo (geestelijk hoofd van Bhutan) en het Centrale Orgaan van de Monniken deden de Akshobhya² beoefening. ZH Minling Trichen (Nyingma traditie) leidde de Vajrasattva beoefening. Zijne Eminentie Tai Situpa (Karma Kagyü traditie) voerde het Chakrasamvara³ ritueel uit. ZE Luding Khen Rinpoche (Sakya traditie) verrichtte de Hevajra⁴ ceremonie. ZE Jangtse Chöje Rinpoche (Gelug traditie) leidde de Kalachakra⁵ Saddhana.

ZH Je Khenpo, de rinpoche's en tulku's verrichtten de ceremoniën aan de vier zijden van de crematie-oven.

Zij waren in de vier windrichtingen opgesteld en deden hun beoefening met het gezicht naar de kudung gericht. Tijdens het uitvoeren van de ceremoniën door de hoge lama's visualiseerde elke traditie de yidam⁶ in een verschillende vorm (resp. Akshobhya, Vajrasattva, Chakrasamvara, Hevajra en Kalachakra), maar het gemeenschappelijke was dat zij allen de Kudung als de centrale godheid van de mandala visualiseerden.

De kudung was als Sambhogakaya manifestatie gekleed in fijne gewaden van zijde en brokaat en was getooid met kostbare ornamenten. Hij was geplaatst in een sierlijke crematie-oven van klei, die op een van fijn houtsnijwerk voorzien podium stond. Een traditioneel dak boven de crematie-oven werd gedragen door vier pilaren, van houtsnijwerk voorzien en beschilderd door traditionele Bhutanese vaklieden.

De crematie-oven werd tijdens de offergebeden en mantra beoefening gevisualiseerd als de mandala en de kudung als de centrale yidam.

De koninklijke familie, familieleden van Zijne Heiligheid en de rinpoche's en tulku's bereidden op het midden van de dag de voedseloffering aan de kudung en leidden het aanbieden van de ceremoniële sjaaltjes voor de vuurceremonie. Ze werden gevolgd door de lama's en monniken, hogere officials, het internationale en het overige publiek.

De vuurceremonie werd uitgevoerd door rinpoche's en tulku's uit al de verschillende stromingen van het Mahayana Boeddhisme en de gewijde brandstapel werd aangestoken tegen de achtergrond van gewijde muziek en gebeden. Na de vuurceremonie brachten Shechen Rabjam Rinpoche en de familieleden van wijlen Rinpoche een dankoffer aan de lama's en monniken. De Rime Lhachö gebedsceremonie werd 's avonds uitgevoerd door alle lama's en leerlingen van Zijne Heiligheid.

De crematie-oven werd tijdens de gehele ceremonie omringd door tulku's en hoge lama's. Dzongsar Jamyang Khyentse stond aan de oostkant van de crematie-oven, Tulku Pema Wangyal aan de zuidkant, de Cholay Tulku stond aan de noordkant en Namkhai Nyingpo aan de westkant. Elf tulku's assisteerden hen bij de rituelen.

Van de mensen die de ceremonie bijwoonden vormden de Bhutanese volgelingen de grote meerderheid. Lama's en monniken-vertegenwoordigers kwamen met traditionele offers vanuit elke dratshang, rabdey⁷ en instelling in het koninkrijk. De koninklijke regering werd vertegenwoordigd op het hoogste niveau door alle ministers en hoge ambtenaren. Geleerden, leerlingen en boeren kwamen met duizenden, velen te voet over lange afstanden. De gebeurtenis was een van de grootste boeddhistische bijeenkomsten in het koninkrijk en wellicht de meest internationale, daar boeddhisten uit alle delen van de wereld waren gekomen om samen met de Bhutanezen in eerbied en devotie hun laatste eer te bewijzen aan Dilgo Khyentse Rinpoche.

Onder de gasten waren lama's, monniken, toegewijden, leerlingen en studenten van Dilgo Khyentse Rinpoche uit Azië, Europa en Amerika. De meeste Europeanen kwamen van het retraitecentrum in de Dordogne, dat onder leiding staat van tulku Pema Wangyal en de Rigpacentra van Sogyal Rinpoche. De Vajradhatu-centra van wijlen Chögyam Trungpa Rinpoche werden vertegenwoordigd door zijn zonen. De andere Europeanen waren leerlingen van Tulku Orgyen Rinpoche, Chökyi Nyima Rinpoche en wijlen Dudjom Rinpoche. Zijne Heiligheid de Dalai Lama werd bij de ceremonie vertegenwoordigd door de eerwaarde Samdog Rinpoche en een delegatie uit Dharamsala.

De betekenis van de ceremonie was duidelijk af te lezen van de gezichten van de geleerde meesters en toegewijde leerlingen op deze unieke bijeenkomst bij Satsam Chorten. Het werd beschouwd als teken van de grootheid van Rinpoche dat alle meesters en leerlingen van elke boeddhistische traditie bijeen waren gekomen uit respect, liefde en eerbied. Een rinpoche verklaarde dat de zegeningen van de ceremonie ook zouden helpen het grote werk van Zijne Heiligheid voort te zetten.

De sfeer in Satsam Chorten was doordrenkt van het religieuze vuur van de pelgrims die op de crematie-oven toestroomden, hun offers aanboden en de zegeningen van de kudung zochten. De menigte was verspreid over een groot oppervlak rondom de crematie-oven en het nam meer dan zes uur in beslag voor alle toegewijden en pelgrims eer hadden bewezen aan de kudung.

De toegewijden prostreerden voor de crematie-oven en baden alle dagen bij Satsam Chorten.

Sommigen baden in stilte, terwijl anderen in groepen zongen. Zij baden voor de snelle wedergeboorte van Zijne Heiligheid om zijn onderricht in de Dharma voor het welzijn van alle levende wezens te kunnen voortzetten. Zoals een toegewijde verklaarde, waren zij bijeengebracht ter herdenking van Zijne Heiligheid Dilgo Khyentse Rinpoche en de enorme betekenis van zijn onderricht.

In het boeddhisme is er geen notie van dood op het niveau bereikt door Dilgo Khyentse Rinpoche en men gelooft dat hij is overgegaan in de staat van licht. De tulku's en leerlingen van Rinpoche twijfelen er niet aan dat hij opnieuw zal incarneren in deze wereld om de lessen van de dharma te verspreiden. ZH Dilgo Khyentse Rinpoche's erfenis van het voortzetten van zijn activiteiten in deze wereld en het behouden van zijn traditie voor de komende generaties berust bij zijn kleinzoon en erfgenaam Rabjam Rinpoche. Als een leerling en volgeling legde Rabjam Rinpoche uit dat hij geleerd had zich te ontdoen van wereldse banden en zich te verbinden met de innerlijke Guru.

Maar als een kleinzoon, die met buitengewone zorg is grootgebracht, personifieert Rabjam Rinpoche het verlies van Zijne Heiligheid's lichamelijke aanwezigheid, een verlies dat wordt gedeeld door duizenden boeddhisten in de hele wereld. Zijne Heiligheid heeft zijn volgelingen geleerd los te laten, maar het verdriet bleef diep achter de gesloten ogen verborgen, toen de kudung in de staat van Dharmakaya oploste.

Zijne Heiligheid Dilgo Khyentse Rinpoche werd in 1910 geboren in de Denkhok vallei in Kham, Oost-Tibet, in een familie die afstamde van de koninklijke lijn van koning Trisong Detsen uit de 8e eeuw.

Hij werd erkend als de geest-incarnatie van de grote Jamyang Khyentse Wangpo (1820 - 1892), een van de pioniers van de culturele en spirituele renaissance die zich in Tibet in de vorige eeuw voordeed.

Jamyang Khyentse was de reïncarnatie van Jigme Lingpa (1730 - 1798), de herontdekker van de Longchen Nyingtik-cyclus van Dzogchen-(de Grote Perfectie)leringen.

Over de hele wereld vereerd als de grootste hedendaagse exponent van Dzogchen en de terma's (verborgen Dharmaschatten), was Zijne Heiligheid Dilgo Khyentse Rinpoche een klasse apart. Hij bracht meer dan 20 jaar van zijn leven in retraite door, hij realiseerde de talloze lessen die hij had ontvangen.

Bovenal was hij een niet-sektarische meester van meesters, leraar van leraren, met het vermogen de hoogste lama's van alle vier de boeddhistische scholen in hun eigen tradities te instrueren en in te wijden.

Weinigen in de kringen van het Tibetaans boeddhisme hebben zijn diepte als meditatiemeester, schrijver, filosoof en dichter bereikt. Zijne Heiligheid was een levende perfectie op al deze terreinen, en naast zijn onderricht, instructies en inwijdingen liet hij aan de boeddhistische wereld een rijke erfenis na van geschriften en commentaren, gedichten, verzen en gepubliceerde delen van onthulde schatten.

ZH Dilgo Khyentse Rinpoche was een spiritueel raadsman van talrijke Tibetaans boeddhistische instellingen over de gehele wereld. Onder degenen, die onderricht van hem ontvingen, waren ZH de Dalai Lama, Sakya Trizin, Sakya Dagchen Rinpoche, de 16e Karmapa, Dudjom Rinpoche, Minling Trichen Rinpoche, Tai Situ Rinpoche, Trulshik Rinpoche, Drupwang Penor Rinpoche, Drigung Khyap Gön Rinpoche, Dodrupchen Rinpoche, Khamtrul Rinpoche en vele ander hoge lama's.

Voor Bhutan was de uitvaartceremonie meer dan een afspiegeling van groot respect en eerbied van het Bhutanese volk. Het was een zegening van de hoogste orde. ZH Dilgo Khyentse Rinpoche's band

met Bhutan wordt het beste gesymboliseerd door zijn lange en hechte contact met Hare Majesteit de koningin-moeder; tussen hen is een hechte band ontstaan, als tussen Guru en discipel, leraar en leerling. In de loop van de jaren ontvingen Zijne Majesteit de koning en Hare Majesteit de koningin-moeder velen zegeningen en lessen van Zijne Heiligheid. Zijne Heiligheid kwam in 1959 voor het eerst naar Bhutan, tijdens de Chinese invasie van Tibet. In 1961, werd hij uitgenodigd terug te keren naar het koninkrijk en stichtte hij de Simtokha Rigney school, momenteel het meest gezaghebbende traditionele instituut in het land. Op advies van Zijne Heiligheid werd in 1966 het Guru Lhakhang bij het Kyichu klooster in Paro gebouwd, met de koningin-moeder als beschermvrouwe. Dit werd gevolgd door de bouw van het Demchhog Lhakhang in Punakha.

Zijne Heiligheid verrichtte de inwijdingsceremonie van het nieuwe Kurje Lhakhang in Bumthang, dat was gebouwd onder het beschermheerschap van ZM de koning, HM de koningin-moeder en Yum Chöying Wangmo Dorje. Gedurende de afgelopen 26 jaar heeft ZH Dilgo Khyentse Rinpoche de jaarlijkse Drubchen bij Kyichu Lhakhang geleid, een belangrijke en heilige religieuze ceremonie van nationale betekenis. Zijne Heiligheid voerde ook gangbare ceremoniën uit in Punakha, Dzong en andere religieuze plaatsen in het koninkrijk voor het geluk en welzijn van het land en voor het welzijn van alle levende wezens.

Zijne Heiligheid Dilgo Khyentse Rinpoche, wiens opmerkelijke leven ten einde kwam in september 1991, was één van de meest vooraanstaande dichters, geleerden, filosofen, en meditatiemeesters van de Mahayana, Mahamudra en Dzogchen beoefenaars van het Vajrayana Boeddhisme.

Noten:

1) Taktshang: "Het leger van de Tijger", gelegen in de bergen boven de Paro Vallei, is een plek waar Padmasambhava in retraite is geweest en zich manifesteerde als Guru Dorje Drollö: Guru Toorn van de Vajra, één van de acht manifestaties van Guru Rinpoche. Hierdoor bracht hij alle negativiteiten en locale godheden onder zijn controle en maakte hij hen tot beschermers van het terma onderricht.

Guru Dorje Drollö

2) Akshobya, in het Tibetaans Mikyöpa, de onwrikbare, is een van de heren van de vijf boeddhafamilies. Hij wordt in de regel verbonden met de Vajra-familie van spiegelende wijsheid. Hij is blauw.

3) Chakrasamvara, in het Tibetaans Khorlo Demchok, hoogste gelukzaligheid, is een boeddhavorm die verbonden is met de jongere scholen van het Tibetaans Boeddhisme; Kagyu, Sakya en Gelug. Hij behoort tot de moedertantra, die gericht is op het ervaren en genereren van wijsheid. Zijn metgezel is Vajravarahi en ze zijn beide rood van kleur.

4) Hevajra, in het Tibetaans Kye Dorje, eeuwige vajra, wordt vooral door de Sakya school beoefend. Hij wordt soms als manifestatie van Akshobya gezien. Zijn metgezel is Nairatma en ze zijn meestal blauw.

5) Kalachakra, in het Tibetaans Dü khor, wiel van tijd, is vooral een belangrijke boeddhavorm in de Gelug traditie. Kalachakra behoort tot de Niet-Dualistische Tantra. Er wordt gezegd dat de Kalachakra Tantra de allerhoogste tantra is. Kalachakra is donkerblauw en zijn metgezel is geel. De Kalachakra Tantra werkt heel sterk met de verschillende cycli die er in het leven zijn; bijvoorbeeld op een uiterlijk niveau met de cyclus van de sterren, en op een innerlijk niveau met de cyclus van de ademhaling.

6) Yidam: Tibetaans woord voor de boeddhavorm waar je de sterkste connectie mee hebt. (Sanskriet: Istadevata). In algemene zin wordt het woord Yidam gebruikt om de centrale boeddhavorm van een mandala aan te geven.

7) Dratshang en Rabdey zijn administratieve onderverdelingen die in kloosters gebruikt worden.

BODHICITTA

Onderstaand stuk is een gedeelte van "Extracts from the Heart Treasure of the Enlightened Ones", verschenen in het "Dharma Supplement" in "Kuensel", ter gelegenheid van Dilgo Khyentse Rinpoche's crematie. "The Heart Treasure of the Enlightened Ones" is een gedetailleerd commentaar van Dilgo Khyentse Rinpoche op de beroemde tekst van Patrul Rinpoche met dezelfde titel, die ook wel bekend staat als "A Discourse Virtuous in the Beginning, Middle and End". Dit onderricht beslaat alle aspecten van zowel het Sutrayana als het Mantrayana, met als uitgangspunt de beoefening van de mantra van Avalokiteshvara, Om Mani Padma Hum.

dPal-sprul Rinpoche

Van al de ontelbare levende wezens binnen de grote uitgestrektheid van het universum wil elk creatuur, het kleinste insect inbegrepen, slechts gelukkig zijn en niet lijden. Maar in hun zoektocht naar geluk begrijpt geen van hen dat geluk alleen uit positieve daden voortvloeit, in hun pogingen het lijden te ontvluchten zijn het negatieve handelingen die hen doen lijden.

Geluk verwachten zonder negatief handelen op te geven is als je hand in het vuur houden en hopen dat je je niet verbrandt. Eigenlijk wil natuurlijk niemand lijden, ziek zijn, het koud hebben, honger lijden - maar zolang we doorgaan ons over te geven aan foutief handelen, zullen we het lijden nooit doen ophouden. Net zo min kunnen we gelukkig worden zonder positief te handelen, spreken en denken. Positief handelen is iets dat we zelf moeten cultiveren; het kan gekocht noch gestolen worden en niemand loopt er ooit toevallig tegen aan. Wat we ook doen, ons lichaam, onze spraak en onze geest komen er aan te pas. Van deze drie kunnen spraak en lichaam alleen geen activiteit in gang zetten;

het is de geest die alles wat we doen en zeggen bepaalt. Wanneer we de geest de vrije teugel geven zal hij ons tot steeds meer negatieve handelingen aanzetten, en zo komt het dat we allemaal al ontelbare levens in samsara ronddolen.

In elk van deze ontelbare levens in beginloos samsara hebben we ouders gehad. In feite zijn we zo vaak geboren dat elk voelend wezen onze moeder of vader geweest moet zijn. Wanneer we bedenken hoe al deze wezens die onze ouders waren zo lang hulpeloos als blinden die de weg kwijt zijn in samsara ronddolen kunnen we niet anders dan een immens mededogen voor hen voelen. Maar zolang onze geest nog door gehechtheid begrensd is, brengt alleen het geven van voedsel, kleding, geld of affektie hen op zijn hoogst begrensd en tijdelijk geluk. Wat we moeten doen is een manier vinden om hen volledig van het lijden te bevrijden. Dit kan alleen door het onderricht van de Dharma in praktijk te brengen.

Dus voordat we dit kostbare onderricht ontvangen, ontwikkelen we de juiste motivatie, namelijk om niet alleen in ons eigen belang te studeren en te beoefenen, maar in de eerste plaats om alle wezens te bevrijden uit de oceaan van cyclisch bestaan en ze naar volledige Verlichting te leiden. Dit is de grote en perfecte houding van bodhicitta.

Bodhicitta, dat de 'verlichtingsgedachte' betekent, heeft twee aspecten, één gericht op alle wezens en één op wijsheid.

Het eerste is mededogen dat onpartijdig op alle voelende wezens is gericht, zonder onderscheid te maken tussen degenen die vrienden en degenen die vijanden zijn. Met dit mededogen voortdurend voor ogen zouden we alle positieve handelingen, zelfs het offeren van een enkel lichtje of het reciteren van een enkele mantra moeten verrichten met de wens, dat het alle levende wezens zonder uitzondering tot voordeel zal zijn.

Maar om wezens werkelijk te helpen is het niet voldoende alleen mededogen voor hen te voelen. Een verhaal dat vaak wordt verteld om te illustreren wat met mededogen wordt bedoeld beschrijft de gevoelens van een moeder met verlamde armen die hulpeloos toe moet kijken hoe haar kind mee wordt gesleurd door een rivier. Hoewel haar mededogen overstelpend geweest moet zijn, kon ze er haar verdrinkende zoon niet mee redden. Wat er dan ook gedaan moet worden om wezens van het lijden te verlossen en naar Verlichting te leiden, moeten we ook werkelijk doen. We moeten begrijpen dat we hey geluk hebben in een wereld geboren te zijn waar een Boeddha is gekomen die de Dharma heeft onderricht, en we een spirituele leraar hebben ontmoet en zijn instructies hebben ontvangen. Nu is het aan ons om dit kostbare menselijk bestaan te gebruiken om vooruit te gaan op het pad van bevrijding.

Het tweede aspect van bodhicitta, het aspect gericht op wijsheid is de realisatie van leegte omwille van het bereiken van de Verlichting ten gunste van anderen. Deze twee bodhicitta's -het vaardig handelen van mededogen en de wijsheid die leegte realiseert- moeten nooit gescheiden worden. Ze zijn als de twee vleugels van een vogel die beide nodig heeft om te vliegen, alleen mededogen of alleen de realisatie van leegte zijn niet voldoende om de Verlichting te bereiken.

Met een gewone motivatie iets deugdzaams doen brengt zeker enig geluk, maar slechts tijdelijk. Zulk geluk gaat snel voorbij, en ons hulpeloos ronddolen in samsara gaat door. Maar wanneer alles wat we doen, zeggen en denken getransformeerd wordt door bodhicitta neemt ons geluk steeds toe en raakt het nooit uitgeput. De vruchten van handelingen gemotiveerd door bodhicitta kunnen, in tegenstelling tot die van handelingen uitgevoerd met minder edele motieven, nooit vernietigd worden door woede of andere negatieve emoties.

Wat we ook doen, of het met lichaam, spraak of geest is, het is de geest die het belangrijkste is. Daarom concentreert het boeddhistisch onderricht zich op het vervolmaken van de geest. De geest is koning, en lichaam en spraak zijn bedienden, die aan zijn verzoeken moeten voldoen. Het is de geest die vertrouwt en de geest die twijfelt, het is de geest die lief heeft en de geest die haat.

Dus kijk naar binnen en controleer je motivatie, want die bepaalt of hetgeen je doet positief of negatief is. De geest is als een doorzichtig kristal dat de kleur aanneemt van elke willekeurig materiaal waarop het ligt - geel op een gele stof, blauw op een blauwe, enzovoort. Evenzo kleurt je houding je geest, en dit bepaalt de ware aard van je handelingen, hoe ze dan ook lijken te zijn. De aard van deze geest is niet iets dat ver van ons verwijderd is of iets waar we niets van af zouden kunnen weten, hij is altijd direkt aanwezig. Maar als je kijkt hoe hij is, vind je niet iets roods, geels, blauws, wits of groens, hij is niet vierkant of rond en hij heeft ook niet de

vorm van een vogel of van een aap of iets anders. De geest is eenvoudigweg datgene, dat ontelbare gedachten ervaart, vormt, en zich herinnert. Wanneer de gedachtenstroom positief is heb je je geest getemd, wanneer hij negatief is niet. Om de geest te temmen en positief te maken is doorzettingsvermogen nodig. Denk nooit: "De Boeddha is volledig verlicht, en Chenrezig is de belichaming van mededogen zelf; maar hoe kan een gewoon wezen als ik ooit mensen helpen?" Verlies de moed niet. Terwijl je motivatie steeds groeit, wordt je capaciteit om positieve handelingen te verrichten ook steeds groter.

Misschien ben je nu niet zo bekwaam als Chenrezig, maar de manier om dat te ontwikkelen is het beoefenen van de Dharma. Wanneer je voortdurend de wens blijft koesteren anderen tot nut te zijn, krijg je vanzelf meer macht om dit te doen, net zoals water van nature naar beneden stroomt.

Alle moeilijkheden ontstaan door het niet aan anderen denken. Wat je ook doet, kijk voortdurend in de spiegel van je geest en controleer of je het voor jezelf of voor anderen doet. Langzamerhand ontwikkel je het vermogen om je geest onder alle omstandigheden de baas te zijn en door de volmaakte meesters van het verleden in de voetsporen te volgen, bereik je de Verlichting in één enkel leven.

"Een goede geest is als een rijke grond van glanzend goud, die met zijn gouden straling het hele luchtruim verlicht." Maar als lichaam, spraak en geest niet zijn getemd, is er heel weinig kans dat je ook maar iets realiseert. Wees je ten alle tijde bewust van je gedachten, woorden en handelingen. Wanneer ze de verkeerde richting uitgaan, heeft je studie en beoefening van de Dharma geen zin.

Kirchheim winterretraite '93

... pure luxe !

Rinpoche, Dharma lessen, practice doen, bubble bad, sauna, kindercrèche, wandelen, open haard en champagne op Nieuwjaarsdag.

Hoe kan ik de retraite in Kirchheim anders beschrijven. Het was echt heerlijk. Luisteren naar Rinpoche was een genot. Als ik m'n aantekeningen van destijds bekijk word ik weer stil van de helderheid en diepte van de gegeven teachings. Het klopt: Rinpoche's onderricht is na de driemaanden retraite puurder, direkter, helderder geworden.

Een diepe indruk heeft de 'Guru Rinpoche Empowerment' op mij gemaakt. Rinpoche heeft er veel over verteld en misschien was dit daarom ook de eerste empowerment die ik bewust kon volgen. Zoals Rinpoche het verklaarde voelde het ook; alsof "de kaars in mij door het licht van de meester werd aangestoken".

Hoe langer ik Rinpoche ken, hoe dieper hij me raakt.

Tjsa, en verder.... Zoals gezegd, veel luxe. Een lekkere hotelkamer met uitzicht op het meer, op onze sloffen konden we naar de Gompa, of naar het zwembad of naar de sauna. Eindelijk tijd om ons even de gelukkige familie te voelen. Ook het contact met de rest van de Sangha was ontspannen en prettig.

Zo te horen hadden de anderen het ook naar hun zin. De meesten verbleven in vakantie-bungalows

(met open haard!) in het aangelegen park. Omdat je in zo'n bungalow de dagelijkse dingen met andere Sangha-leden deelde kwam je dus ook echt met elkaar in contact, wat meestal onverwacht prettige en gezellige bijkomstigheden had.

Op dit moment ben ik alweer zo'n twee maanden terug uit Kirchheim. In feite is het niet eens zo erg om pas na twee maanden een verslag ervan te maken. Nu kan ik tenminste ook verslag doen van de 'after-retreat' welke dit keer een zeer bevredigend verloop kende.

Meestal zakken de rijke ervaringen en de goede voornemens, na thuiskomst van een retraite, bijna als een wonder weg in de drukte van m'n dagelijks leven. Het kon twee dagen duren, maar zeker niet langer dan twee maanden tot dit weer was geschied. Wat dan overbleef was een frustrerende onbevredigdheid, ergens diep weg, onderin.

Dit keer ging het anders want wat blijkt: sinds zes weken doe ik (bijna) elke morgen, samen met m'n buurman, een uur lang m'n oefeningen!! En dat voelt erg goed.

Ik denk dat het komt omdat de teachings steeds meer grond in mij raken. En misschien ook vanwege de adviezen, welke in dit verband bij mij naar boven komen: "If you are longing for a Sangha, start to make a Sangha in yourself", "draw a line" en "be strong".

Mark

Het laat je niet meer los!

Een stukje schrijven over de Ngöndro-retraite, vraagt Eric van Rigpa me. O jee, ik zeg niet meteen nee, maar ik moet er wel over nadenken..... Later, me realiserend dat ik met twijfel, of ik hier wel iets over te zeggen heb, ook niet veel opschiet, besluit ik 't maar gewoon te doen.

Wat een Ngöndro retraite inhoudt, daar ga ik het niet over hebben, daar zijn folders over, voor diegenen die dat niet weten.....

Wat er in vier dagen gebeurt met iemand die zich niet of nauwelijks met Boeddhisme en/of meditatie heeft beziggehouden - laat staan Ngöndro - is moeilijk te zeggen omdat er zoveel informatie, nieuwe dingen, termen zoals Hinayana, Mahayana, samsara, mantra's, Om Mani Peme Hum, Sarva Tathagata, namen van Lama's in je hoofd rondspoken, en dan nog al je gedachten, vragen, emoties die parten spelen. Heel veel was het! Totdat ik besloten had niets meer te hoeven onthouden en er gewoon bij te zijn.

En maar kijken wat er gebeurt, niets forceren, probeer maar te voelen. Ah, wat een rust gaf dat. Maar natuurlijk blijven er wel vragen, die heel duidelijk komen van mijn eigenwijze ik; waarom al die mantra's, prayers en prostraties? Waarom een leraar volgen? Kan ik 't zelf niet? Alleen!

Ik ben inmiddels aan het boek van Sogyal Rinpoche begonnen, waarin ik toch wel mijn antwoorden hierop krijg. Is 't niet toch steeds weer een reminder, een middel, om ons terug te halen naar ons zelf en om ons bewust te worden van onze Boeddha-natuur, waardoor verandering mogelijk is. Is het niet zo, dat door middel van oefeningen en meditatie ons ego, beetje bij beetje, begint te verschrompelen, in te krimpen en dat de Boeddha in ons steeds meer ruimte begint te krijgen en langzamerhand begint uit te dijen, steeds voller en voller.....

Wat er verder met me gebeurt, hoe ik me verder hierin ga ontwikkelen, weet ik niet, maar ik moet wel denken aan een persoon, die me op het einde van de retraite met een mysterieuze blik aan keek en zei: "Het laat je niet meer los". En ik moet zeggen dat ze gelijk heeft. Ik heb er onlangs twee weken lang heel weinig mee gewerkt, wat niet echt goed voelde, wantrouwen en luiheid vierden weer hoogtij. Mede door het boek van Herman Hesse: "Reis naar het Morgenland" ben ik weer begonnen, met meer vertrouwen en doorzettingsvermogen en ik merk dat het voor mij als een generator werkt. Ik heb veel meer energie en krijg ook steeds meer het gevoel dat ik mijn leven niet moet zitten verdoen met onzinnige dingen. "There is no time to waste". Bedankt voor dit inzicht.

EEN CENTRUM VOOR RIGPA IN NEDERLAND

Op 26 februari 1993 heeft de overdracht, het 'transport' zoals de notaris het noemde, van de benedenverdieping aan de Agnietenstraat van de vorige eigenaar naar de stichting Rigpa plaatsgevonden. In het korte en intensieve tijdsbestek van een maand is de hele financiering voor elkaar gekomen.

De avond voor de overdracht kregen we het bericht van Sogyal Rinpoche dat de divinatie die Dodrupchen Rinpoche voor het pand gedaan had, goed was. De volgende dag, de dag van de overdracht, was de verjaardag van Rinpoche.

Het pand is voor de prijs van f 130.000,- gekocht en we hebben een hypotheek voor de periode van 25 jaar afgesloten. De maandelijkse aflossing bedraagt ongeveer f 1500,-. Hier komen dus de variabele kosten van gas, electra en telefoon nog bij. Op het moment van het schrijven van dit stuk hebben we meer dan f 11.000,- aan toezeggingen voor eenmalige donaties en meer dan f 1600,- aan toezeggingen voor maandelijkse donaties gekregen. Vanwege de tijdsdruk hebben we een hypotheek bij een reguliere bank genomen; het systeem van borgen van de Triodos Bank was te omslachtig.

Op het moment is de hoogte van het bedrag aan maandelijkse donaties nog een beetje krap om de variabele kosten te kunnen betalen en we zullen het pand dan ook goed moeten exploiteren.

Iedereen die het pand gezien heeft is er erg enthousiast over. Onze bovenbuurman, dhr. Hemels, een professor aan de gemeentelijke universiteit, staat open voor het gebeuren en we hoeven ons geen zorgen te maken over geluidsoverlast.

In het pand zelf wordt een scheidingswand gebouwd om de meditatie-ruimte van het kantoor annex winkeltje en keukentje te scheiden. We hebben van dhr. Hemels een klein kamertje in bruikleen gekregen, dat we als opslag kunnen gebruiken.

Dat we nu een eigen kantoor hebben is zeker zo belangrijk als het hebben van een meditatie-ruimte. De administratieve activiteiten van Rigpa zijn de laatste jaren zo omvangrijk geworden dat het langzamerhand een obstakel voor de samenwerking en een zware last voor de betrokkenen werd om aangewezen te zijn op de privé-ruimte van personen. We hopen dat de nieuwe ruimte veel nieuwe vrijwilligers zal aantrekken en de activiteiten van Rigpa in Nederland zal stimuleren.

Onze doelstelling is het boeddhistisch onderricht aan zoveel mogelijk mensen beschikbaar te stellen, en om een ondersteunende en inspirerende omgeving voor de studie en beoefening ervan te creëren en aan te bieden.

Giften aan Rigpa

Voor wie dit jaar een of meer giften aan (of via) de Stichting Rigpa Nederland doet, kan het verstandig zijn eens na te gaan of er daardoor belastingvoordeel ontstaat. Wie al jaarlijks een aangiftebiljet inkomstenbelasting toegestuurd krijgt zal daar waarschijnlijk vanzelf al naar kijken. Maar ook als je geen biljet ontvangt, kun je soms via een zgn. T-biljet (wat) geld terugkrijgen.

Als giften gelden alleen die bijdragen waar je in principe niets voor terug krijgt. Dit zijn meestal bijdragen welke enkel en alleen uit vrijgevigheid gedaan worden, maar soms kan er ook sprake zijn van een zekere plicht zoals bij contributies en kerkelijke belastingen. Maar ook in die laatste gevallen blijft voorwaarde dat er geen aanspraak op wat dan ook ontstaat.

Vrijwel alle donaties aan de stichting vallen hieronder, zoals de donaties voor het pand en voor Lerab Ling, en m.i. ook de Dzogchen Training-bijdragen.

Taksang Kloster (Tigemest) in Bhutan

Er zijn twee soorten giften, de "normale" en de giften in de vorm van termijnen van lijfrente.

1. De normale giften zijn die bedragen welke men eenmalig of met enige regelmaat gedurende een bepaald jaar doet. Het totaal van deze bedragen is bij de aangifte inkomstenbelasting na afloop van dat jaar aftrekbaar, echter binnen bepaalde grenzen. Er is namelijk een ondergrens van 1% van het onzuiver inkomen (zie onder) en een maximum van 10%. Het is nodig te kunnen bewijzen dat de gift gedaan is. Dit kan bijv. via afschriften van giro of bank, of als er kontant geld gegeven is door een verklaring van de stichting.

Wie meer wil geven dan de 10%, of de ondergrens wil vermijden, kan aan de tweede mogelijkheid denken.

2. Giften die gedaan worden in de vorm van termijnen van lijfrente zijn onbeperkt aftrekbaar. Je moet hier denken aan de situatie dat je je voor meerdere jaren vastlegt jaarlijks een bedrag te schenken. Voorwaarden zijn dat de verplichting bij notariële akte wordt aangegaan, en wel voor een periode van minimaal vijf jaar en in de vorm van een lijfrente.

Naast het fiscale voordeel is het ook voor de ontvanger van de gift natuurlijk aantrekkelijk extra zeker te kunnen zijn van de toekomstige inkomsten.

Omdat er zoveel verschillende inkomenssituaties zijn, is het onmogelijk te zeggen wanneer daadwerkelijk een interessant belastingvoordeel verkregen wordt. Wel kan iedereen voor zichzelf bekijken of de ondergrens van 1% gehaald wordt. Daarnaast is vaak niet moeilijk te zien welk belas-

tingpercentage geldt, zodat het voordeel berekend kan worden over het bedrag waarmee de 1% overschreden wordt.

Bij de aangifte inkomstenbelasting van dit jaar kunnen alleen de giften uit 1992 worden opgegeven. De in de loop van dit jaar gedoneerde bedragen zullen pas bij de aangifte van volgend jaar kunnen worden opgegeven.

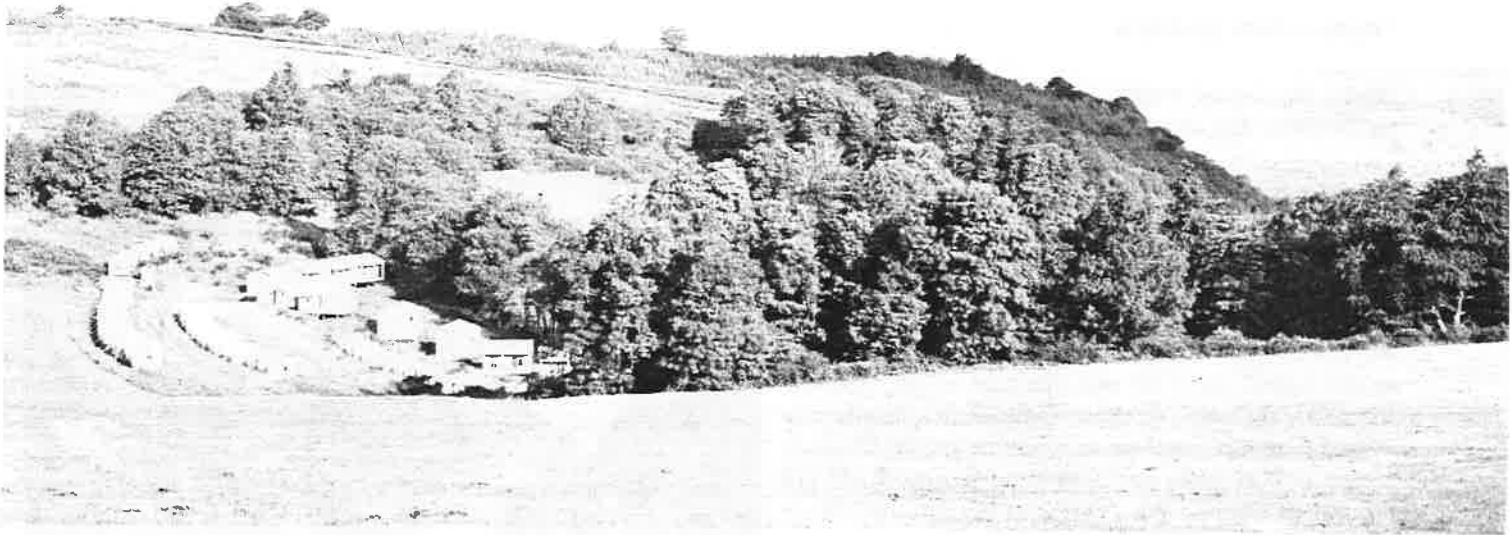
Dit geldt ook bij gebruik van het niet-verplichte T-biljet. Dit biljet kan ingeleverd worden tot drie jaar na afloop van het kalenderjaar, dus voor 1993 tot eind 1996.

Wie geld terug wil vragen via een T-biljet moet wel weten dat de belastingdienst alleen ingehouden inkomstenbelasting teruggeeft als het bedrag (voor 1993) hoger is dan 319,-.

Daarnaast moet ik diegenen die afhankelijk zijn van een uitkering van de G.S.D. waarschuwen dat deze op jaarbasis vaak enkele honderden guldens minder loonbelasting afdraagt over de uitkering dan bij een werkgever het geval zou zijn. Daardoor valt het bedrag dat geschonken moet worden om geld terug te kunnen vragen in het algemeen hoog uit.

Rob van Harrewijn

(Het voert te ver hier dieper in te gaan op het begrip onzuiver inkomen, maar dit is globaal gezegd de som van het inkomen dat gekregen wordt van werkgever/uitkeringsinstantie of de winst uit onderneming, vermeerderd met neveninkomsten en rente/dividend, en verminderd met de (veelal) negatieve opbrengst van een eigen woning.)

Het leven in Lerab Ling

Hoewel de driemaanden-retraite al weer een flinke tijd geleden is, hangt de hele atmosfeer er nog steeds heel erg. Tijdens de winterperiode stond alles op een laag pitje, maar sinds enige weken neemt de bedrijvigheid weer sterk toe. Ter gelegenheid van het Tibetaans nieuwjaar zijn de oude gebedsvlaggen vervangen door nieuwe. Het werd gezamenlijk gevierd met een grote maaltijd en een fles champagne. Het weekend daarop was er een open dag die door \pm 100 mensen uit de omgeving werd bezocht. Er werd een film over Tibet vertoond en een beknopte uiteenzetting over het Tibetaans Boeddhisme gegeven. Diezelfde avond begon het te sneeuwen en Lerab Ling was een week lang met sneeuw bedekt. Een dag lang waren we geheel van de buitenwereld afgesloten.

Af en toe komen er mensen om een persoonlijke retraite te houden. Lerab Ling is hier uiterst geschikt voor, je kunt een chalet huren en je eten wordt gebracht.

In maart kwam een versneld werktempo op gang. De winkel heeft een transformatie heeft ondergaan en is door Diane van prachtige toonbanken voorzien. Vervolgens zijn de doucheruimtes van de chalets in de lak gezet om de douches en wc's te kunnen installeren, nu zijn het echt hele comfortabele onderkomens geworden, met verwarming en alle sanitaire voorzieningen. Op het ogenblik ligt het hele terrein open omdat er greppels gegraven zijn voor de afvoerbuizen.

De keuken is in het wit gezet en de eetzaal uitgemest. Deze was de laatste tijd door de katten als 'carnal ground' voor de muizen gebruikt. Na een flinke schrobpartij met de steamcleaner zag het er een stuk schoner uit; een probleem is nog wel het vocht dat door de buitenmuur sijpelt, maar daar wordt natuurlijk

wel wat op gevonden.

Het 'Dutch Team' is daarna overgegaan tot het bouwen van omheiningen voor de te verwachten afvalbergen. Dat was een hele klus op zich vanwege de zware balken en het beton, die voor de stormvaste constructies gebruikt moesten worden.

Op het ogenblik worden er weer een aantal nieuwe chalets, die een iets ander model hebben dan de reeds bestaande, bijgebouwd. Er worden allerlei muren en balken in het landschap aangelegd om de erosie van het land door de verschrikkelijke stortbuien te voorkomen. De wegen, parkeerplaats en het terrein rond de wasruimtes zijn verbeterd.

Verder wordt er hard gewerkt aan een weekendprogramma voor belangstellenden uit de omgeving. In het kader hiervan heeft Ian een zondagmiddag een lezing gehouden. Het Lerab Ling team heeft nog snel even een vloer gemaakt in de 'Barn' en de nodige decoraties aangebracht. Er wordt hard nagedacht over bronnen van inkomsten voor Lerab Ling, want de financiële toestand baart grote zorgen. Het voortbestaan van Lerab ling kan niet alleen afhangen van de retraites, waarmee in het gunstigste geval net op quitte gespeeld kan worden. In feite wordt Lerab Ling niet ondersteund door een plaatselijke Sangha zoals de andere Rigpa centra en heeft daardoor een bijzondere positie.

De energie wordt nu gericht op het bezoek van Rinpoche in mei en de daaropvolgende driemaanden-retraite. Dit houdt in dat de shrine-tent en alle kleine tenten weer opgezet moeten worden. Hiervoor zijn vrijwilligers uiteraard zeer welkom.

De stemming in het Lerab Ling werk-team is erg goed en hoewel het af en toe nog vriest, is het voorjaar duidelijk in aantocht. Je kunt hier enorm van de natuur genieten en het is onder alle omstandigheden een ideale plek om je beoefening te doen.

Rogier en Han

Ingezonden stukken

About the use of English language as the Esperanto for Dharma transmission

To start using English instead of native language in Dharma publications, newspapers, chronicles, journals e.g. in the "Rigpa Nieuwsbrief" and so on has many reasonable arguments. In many fields of endeavour the use of an universal language (or Esperanto) is well known and made use of. The use of Latin in mediaeval scientific and spiritual circles and the use of English now in those same circles has its reasons. Chemistry, mathematics, logics, music, all apply a type of Esperanto and with good reason. I will not go into all the possible arguments because of editorial limitations but sum up only a few.

English is worldwide the most frequently spoken or understood language. There do not exist Dutch Dharma students who don't understand it. Only laziness to write or read it could be a counter argument. The fact that most Tibetans and Dharma students in western countries can read it means that once an article is produced in English it can be used in other publications.

An article in the "Rigpa Nieuwsbrief" f.i. can then be published in the international Rigpa newsletter and others like f.i. the FPMT newsletter "Mandala" or even in newsletters which circulate in monasteries or Tibetan settlements. This last thing is very important because the Dharma is on the border of extinction in Tibet and in India in the settlements there is a big loss of faith replaced by the want for western luxuries. This culture shock has very much impaired Dharma practice among young Tibetans. So it is very important for those young people to know and understand that many westerners, who are their role model, do practice Dharma, integrate it in their lives and how they do it. An other pro is that a good Dharma jargon and vocabulary can be developed in this way.

Willem

Reacties

Dear William,

binnen de redactie van de Nieuwsbrief is al enige tijd een discussie gaande over het al dan niet vertalen van Engelstalige stukken in het Nederlands. We vinden het belangrijk de Dharma en met name het onderricht van Rinpoche in onze eigen taal te verwoorden. De kans is groot dat spirituele aangelegenheden als ze alleen in het Engels worden bespro-

ken toch enigszins buiten onze eigen Nederlandse realiteit blijven; juist het vertalen, verwoorden in het Nederlands maakt het meer meer 'eigen'. Niet voor niets is Rinpoche er voor dat zijn boek 'The Tibetan Book of Living and Dying' vertaald wordt. Er bestaan bovendien mensen die niet zo heel goed thuis zijn in het Engels.

Aan de andere kant kiezen we er soms voor Rinpoche's onderricht onvertaald te publiceren, met als argument dat zijn stem dan beter doorklinkt.

de redactie

Dag Willem

Ik vind het jammer dat je je stuk voor de Nieuwsbrief in het Engels schrijft. Je geeft hiervoor een aantal argumenten. Zo noem je:

1) De Dharma staat op het punt uit te sterven in Tibet en India en het zou belangrijk zijn voor jonge Tibetanen om onze stukken over boeddhisme te lezen.

Eerst een praktische opmerking daarover: als onze stukken gepubliceerd worden - zoals jij je voorstelt - in kloostercirculaires, dan bereik je de mensen waar jij het over hebt, juist niet, want die lezen geen kloostercirculaires.

Maar er zijn ook meer principiële overwegingen. Ik vrees dat je inderdaad gelijk hebt wanneer je zegt dat westerlingen voor veel mensen in de derde wereld als een soort voorbeeld fungeren. Niet omdat wij zoveel beter zijn, maar simpelweg omdat er al heel lang een fundamentele ongelijkheid bestaat

tussen derde en eerste wereld. Ik heb persoonlijk geen enkele behoefte om deze ongelijkheid nog eens te bevestigen door als hun voorbeeld te fungeren. Wie zou ik zijn om hun te zeggen wat goed voor hen is?

Beter is het om de gerichtheid op het westen te verminderen door concrete en materiële hulp te bieden. Als mensen hun eigen leven op een menswaardige manier vorm kunnen geven, hoeven ze niet langer te dromen van het 'paradijs' in het westen.

En verder: de omstandigheden en ik denk ook motivatie voor Dharmabeoefening zijn voor ons geheel anders dan voor Tibetanen. Dus of zij nu zoveel wijzer worden van ons geschrijf vind ik uiterst twijfelachtig.

2) Engels als een soort esperanto.

Je geeft voorbeelden uit de wereld van wetenschap. Het gaat daarbij dus om mensen die in hun opleiding de mogelijkheid gehad hebben om Engels te leren. De vergelijking met Dharmabeoefening gaat echter mank, want Dharmabeoefening is er niet voor een geselecteerde groep, maar in principe voor iedereen, ongeacht afkomst en opleiding. Zo zijn er grote leraren geweest die zelfs niet eens konden lezen en schrijven. Niet voor niets schrijft Rinpoche in zijn boek op pagina 53 dat de mogelijkheid van verlichting er voor iedereen is: '...niet voor een elite, maar voor de hele mensheid...'

Nederlandse Dharma studenten spreken allemaal Engels, zeg jij. Dat is niet verbazingwekkend, er heeft immers al lang een selectie plaatsgevonden. De mensen die geen of weinig Engels spreken komen zo wie zo al niet naar lezingen van Rinpoche. Jij bent blijkbaar in de gelegenheid geweest om Engels te leren. Maar niet iedereen heeft dat geluk gehad.

Engels als communicatiemiddel tussen sanghaleden uit verschillende landen is natuurlijk op zich zinvol. Maar er zijn diverse gelegenheden waar het gebruik van Engels niet op zijn plaats is, zoals bij contact tussen sanghaleden uit hetzelfde taalgebied en bij lezingen van Rinpoche waar ook nieuwe mensen kunnen komen. In mijn kennissenkring zijn diverse mensen die wel naar een lezing zouden willen gaan, maar die het Engels niet of onvoldoende machtig zijn. Om deze drempel te verlagen zou het optreden van een tolk bij openbare lezingen zeker geen overbodige luxe zijn. En dit geldt trouwens ook voor bijeenkomsten voor mensen die al student zijn. Niet voor niets zijn er bij retraites altijd een Franse en Duitse tolk aanwezig.

3) Je hebt het over luiheid. Een kenmerk van Dzogchen is dat je het kunt praktiseren in je gewone dagelijkse leven. Je hoeft er niet voor naar een top van de Himalaya. Dus: met werk, met kinderen, met

tallose verplichtingen doen velen van ons hun meditatie. Dat lijkt me al heel wat. En dan moeten we van jou ook nog (beter) Engels leren? Want anders zijn we lui?

Met dit soort moralistisch geheven wijsvingertjes jaag je de mensen eerder weg dan dat je ze inspireert! Iedereen heeft zijn eigen specifieke levensomstandigheden. Laat iedereen dan ook op zijn eigen manier met boeddhisme bezig zijn zonder dat daar over geoordeeld wordt. Zo heb jij tijd en zin om beter Engels en ook Tibetaans te leren. Prima. Maar voor velen van ons ligt dat anders en dat is ook prima.

Er zijn nog enige andere overwegingen m.b.t. het gebruik van Engels.

Het gebruik van een vreemde taal vergroot de kans op een soort jargon. Dat maakt het moeilijker aan buitenstaanders uit te leggen waarover het gaat. En het vergroot de kans dat we zonder nadenken woorden gebruiken waarvan we de inhoud niet goed gedefinieerd en niet echt doorleefd hebben.

Onze eigen taal is ons het meest 'eigen'. Onze ervaring drukken we het beste uit in onze eigen taal. En Dzogchen heeft te maken met onze directe ervaring. Kunnen we ons bij de beoefening dan niet het beste van onze eigen taal bedienen? Kunnen we dan als we elkaar willen laten delen in onze ervaringen niet het beste onze eigen taal gebruiken? Waarom elkaar via de omweg van een vreemde taal bereiken als het direct kan? De Nieuwsbrief is ook bedoeld als communicatiemiddel tussen de sanghaleden onderling. Anders zouden we immers net zo goed de Engelse nieuwsbrief kunnen lezen.

Kortom, bij de keuze tussen Nederlands en Engels is het goed om bij elke gelegenheid de afweging te maken wat zinvol is in die situatie met die mensen.

Ada

An appeal and invitation from Willem Bode for studying and being active in do-it-self groups in Rotterdam

It is my wish to start with:

- (1) An exhaustive study of Rigdzin Dupa and the practical application of it.
- (2) An extensive study of Buddhist Philosophy.
- (3) Studying Tibetan language in relation to Dzogchen terminology.

Although I will start to cover these topics on my own anyway, it would be nice if others who are also interested would join me. The groups I would like to organize are do-it-self courses. This means that except for travelling expenses and needed materials there will not be any expenses.

The Rigdzin Dupa group would try to collect all available materials and make it into a booklet. Maybe also a video could be made of a complete Rigdzin Dupa practice including the preparations and the use of materials. The idea is to cover all that can be known about Rigdzin Dupa.

The second group would start with the study of Dudjom Rinpoche's book on the history and fundamentals of the Nyingma School and expand that by using his references. Ambiguities or things not understood would be formulated on paper and offered as questions to our teachers.

Group three would start learning Tibetan from the beginning, using Nyingma and Dzogchen related text materials e.g. Dūdjom Tersar Ngōndro, Longchen Nyingtik etc. as exercising materials.

Those who are interested in joining one or more groups or who have ideas or advise in these matters are requested to write to: W.T. Bode, Essenburgsingel 143 A, 3022 EM Rotterdam.

MEDEDELINGEN

Oproep!!

Voor de verbouwing van het nieuwe centrum hebben we handige vrijwilligers nodig. In de komende tijd zal er o.a. gewerkt worden aan het nieuwe kantoor en zal er weer hulp nodig zijn bij bijv. het schilderen. Als je zin hebt om mee te helpen kun je contact opnemen met Xandra Reelick, tel.: 020-6253580.

Beoefening

Zie hiervoor het speciale inlegvel.

Vajrayana, the diamond vehicle

Een lezing over Vajrayana (het Pad van Transformatie), door Ian Maxwell, een student van Sogyal Rinpoche. Tijd/plaats: maandagavond 26 april om 20.00 uur in de St. Agnietenstraat 22. De voertaal is Engels en de entree bedraagt fl. 10,-

Vooraankondiging**Bezoek van Trogawa Rinpoche aan Nederland**

Trogawa Rinpoche is een Tibetaanse dokter en lama. Hij is de oprichter van het Chakpori project. Chakpori is het voormalige klooster voor de beoefening van Tibetaanse geneeswijze dat in Lhasa op een berg tegenover het Potala-paleis stond. Trogawa Rinpoche's incarnatie komt daar vandaan. Hij is door de Nederlandse Stichting voor Tibetaanse geneeswijze (NSTG) uitgenodigd om patiënten te ontvangen en lezingen te geven. Trogawa Rinpoche is een aantal jaren niet meer in Nederland geweest en verheugt zich erop om weer te komen. Hij heeft te kennen gegeven dat hij op **29 juni** (een Guru Rinpoche dag), samen met de Rigpa groep een Tsok (Rigdzin Düpa) beoefening wil doen. Dit zal van 14 uur tot 17 uur plaatsvinden in de Agnietenstraat 22.

Het programma van Trogawa Rinpoche ziet er, onder voorbehoud, als volgt uit:

27 juni, in de namiddag: Medicijn Boeddha Initiatie.

29 juni: Tsok in Rigpa centrum.

30 juni, 's avonds: lezing over geboorte.

1 juli, 's avonds: lezing over de dood.

2 juli, 's avonds: lezing over geestelijke gezondheid.

Voor meer informatie: NSTG, tel: 6254138

Gedurende de ochtenden van 28 juni t/m 3 juli ontvangt Rinpoche patiënten.

Vooraankondiging**Foundation Retreat in Ierland**

Van 26 juni tot en met 11 juli is er een retraite in Dzogchen Beara in Ierland. De retraite is speciaal bedoeld voor beginners en zal gebaseerd zijn op "The Tibetan Book of Living and Dying". Sogyal Rinpoche zal er van 3 juli tot en met 11 juli zijn.

Het is ons niet bekend of er andere lama's de retraite zullen bezoeken. Wel is het zo dat afgevaardigden van verschillende landen Ian Maxwell zullen komen helpen met het leiden van de retreat.

Het Tibetaanse Boek van Leven en Dood

Een vertaalcomité van vijf mensen is op het moment bezig met de vertaling van Rinpoche's boek. Waarschijnlijk zal het boek in de Nederlandse vertaling in het voorjaar van 1993 uitkomen. Het wordt door uitgeverij Servire uitgegeven. Het Engelse boek is tegen betaling van f 50,- bij Rigpa beschikbaar (f 56,50 inclusief porto).

Tibetaanse kalender

Op 22 februari 1993 is het Tibetaanse nieuwe jaar begonnen (water vogel 2120). Ook dit jaar geeft Rigpa een tibetaanse agenda uit. Deze is geïllustreerd met foto's van leraren. Tsok-dagen en de verjaardagen van de leraren van de Dzogchen traditie en de voornaamste leraren van de andere tradities worden eveneens aangegeven. De agenda's kosten f 12,50 en zijn bij Rigpa te bestellen.

RIGPA TIBETAN
CALENDAR
1993 - 1994

Astrologie consulten

Ajit Kaur sandhu gediplomeerde astrologe en lid van onze sangha, biedt één keer per maand een astrologie-consult tegen de gereduceerde prijs van f1.100,- aan. Het consult bestaat uit een grondige analyse van de horoscoop en er kan naar wens dieper op bepaalde aspecten zoals beroepsleven, transits ingegaan worden. Eén consult bestaat uit meerdere bezoeken. Tel: 020-6798753.

Nieuws uit de Rigpa-organisatie

Onlangs heeft de coördinatiegroep (CG) qua opzet en bezetting nogal wat wijzigingen ondergaan. Dat leek ons een goede aanleiding om eens op een rijtje te zetten hoe de functies binnen het bestuur en de CG op dit moment worden vervuld.

BESTUUR

Voorzitter: Gisela Prager
 Secretaris: Paul Philipsen
 Penningmeester: Jan-Karel Hylkema
 Overige leden: Eric Soyeux
 Eva Jansen

COÖRDINATIEGROEP

De CG is enigszins gewijzigd in haar opzet. De doelstelling van de CG is: leiding geven aan de uitvoerende werkzaamheden (door middel van werkgroepen) binnen Rigpa. Dit doel wordt gerealiseerd door:

- * het doorgeven van bestuursbeleid aan de werkgroepen,
- * het doorgeven van belangrijke ontwikkelingen binnen werkgroepen naar het bestuur, en
- * het contact onderhouden met de werkgroepen.

Ook stelt het CG een direct contact met de Sangha op prijs. Dus als je vragen of wensen hebt ten aanzien van de Rigpa-organisatie, dan kun je een van de CG-leden bellen. Ieder CG-lid heeft een aantal werkgroepen in haar portefeuille. De verdeling ziet er als volgt uit.

<i>Portefeuille</i>	<i>Werkgroepen</i>
Inhoudelijke taken Hilda Bergsma 020-6766759	Beoefening Dzogchen Training Cursus & Retraite Creche
Communicatie Jen van der Waals 020-6278306	Nieuwsbrief Transcripts Vertalen Audiovisueel Documentatie
Adm./ secretariaat Nynke Valk 050-253564	Secr. & Telefoon Mailing Pand Winkel Financ. adm.
Externe contacten/PR Karen van der Valk 074-427210	Fondswerving Boekpromotie Bezoek Rinpoche Tel. Death & Dying
Talentsmakelaardij Xandra Reelick 020-6253580	Talentsmakelaardij

*Erika Stolze
Achterdijk 8
Rossum*

De talentsmakelaar helpt mensen die voor Rigpa willen werken een plek in de organisatie te vinden waarin ze zich prettig voelen. Op dit moment doen we een dringende oproep aan de sangha om direct hulp te bieden in de vorm van mankracht en creativiteit, bij o.a. de activiteiten rondom de nieuwe ruimte en de organisatie van de "Booktour".

"When you help me in my work, you are helping further the vision of all the masters. At the same time, you learn how to really be of benefit to others. We need to bring our View into Action, starting with our own sangha and, through my book, spreading out to touch our communities and the whole world." *Sogyal Rinpoche.*